

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2630/23

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט ע' גרוסקופף
כבוד השופט א' שטיין

העותר: פלוני

נ ג ד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני הגדול
2. בית הדין הרבני האזורי
3. פלונית

עתירה על החלטת בית הדין הרבני הגדול בירושלים
שניתנה ביום 7.2.2023 בתיק 1156328/6

בשם העותר: עו"ד שי שמחויב

בשם המשיבים 1-2: עו"ד עופר יעקב

בשם המשיבה 3: עו"ד יאיר שיבר

פסק-דין

השופט א' שטיין:

1. העתירה שלפנינו מכוונת נגד החלטת בית הדין הרבני הגדול בירושלים מיום 7.2.2023, בגדרו נדחתה בקשתו של העותר לפרק שיתוף בדירה בתל אביב (להלן: הדירה) אשר נמצאת בבעלותו ובבעלות המשיבה 3 (להלן: האیשה).

2. ואלו העובדות הצריכות לענייננו. בשנת 2014 הגיש העותר לבית הדין הרבני האזורי תל אביב (להלן: בית הדין האזורי) תביעת גירושין נגד האישה, ואילו האישה תבעה שלום בית. כמו כן, הגיש העותר תביעה לבית המשפט לענייני משפחה תל אביב-יפו (להלן: בית המשפט לענייני משפחה) למתן צו פירוק השותפות בדירה. ביום

13.6.2016 נתן בית המשפט לענייני משפחה צו לפירוק השותפות בדירה, אך לצד זאת קבע כי ביצועו של פירוק השיתוף יידחה עד לאחר החלטת בית הדין הרבני בעניין מדור האשה.

3. ביום 27.11.2017 פסק בית הדין האזורי כי לעותר אין עילת גירושין שבעטיה יוכל לחייב את האשה בגט ועל כן תביעתו לגירושין נדחתה. באשר לתביעת האשה לשלום בית, נפסק כי תביעתה להחזרת העותר לחיי שלום-בית אינה ישימה, אולם היא מתקבלת במובן הבא: הותרת זכויותיה של האשה מכוח הנישואין על כנן הן בהיבט של מדור והן בהיבט של מזונות. ערעורו של העותר על פסק דין זה לבית הדין הרבני הגדול נדחה.

4. עם דחיית הערעור, פנה העותר בבקשה נוספת לבית הדין האזורי במסגרתה ביקש לבטל את הצו למדור ספציפי. ביום 13.12.2019 דחה בית הדין האזורי את בקשת העותר, בין היתר, מהטעמים הבאים: (1) הסכסוך בין בני הזוג נוצר על ידי העותר; וכן (2) לאור גילה המתקדם של האשה, אין הצדקה להוציאה מהדירה. על החלטה זו הגיש העותר ערעור נוסף לבית הדין הרבני הגדול.

5. בדנו בערעור זה, ניסה בית הדין הרבני הגדול להביא את הצדדים לפתרון מוסכם של הסכסוך. מספר מתווי פתרון וניסיונות להביא את הצדדים להסכמות לא צלחו. ביום 6.5.2021 הוצע מתווה נוסף על ידי בית הדין הרבני הגדול לפיו האשה תמשיך לגור בדירה ותשלם לעותר דמי שכירות בסכום שייקבע על ידי בית הדין. כן הוצע כי מטעם האשה יימצא ערב לתשלום שכר הדירה. ביום 12.5.2021 קבע בית הדין כי מכיוון שהוחלט זה מכבר שמכירת הדירה אינה דרך הפעולה הראויה במקרה דנן, עומדות בפניו שתי חלופות: (1) קבלת חוות דעת מאקטואר שימונה, על בסיסה תוכל האשה לשקול האם ביכולתה לרכוש את חלקו של העותר בדירה; (2) אם לא תוכל האשה לבצע רכישה כאמור, יהא עליה להמציא לבית הדין את התחייבותו של ערב שיהא מוכן לשלם לעותר מחצית מדמי השכירות עבור הדירה. כן נקבע כי לאחר השלמת הליכים אלו, תישמע עמדת העותר, ובית הדין יקבע את המשך טיפולו בתיק.

6. בהחלטה מיום 8.11.2021 ציין בית הדין הרבני הגדול כי נמצא ערב שהמציא לבית הדין תצהיר לפיו הוא מתחייב לשלם את שכר הדירה עבור האשה למשך שנה, וכי העותר הגיש תגובה בה הוא מתנגד להשכרת הדירה לאשה, שכן, לטענתו, האשה המציאה נתונים כוזבים אודות התחייבותו של הערב. בהמשך, קבע בית הדין את תנאי

המתווה המוצע: על העותר להודיע על מועד עזיבתו את הדירה; החל ממועד זה, תשלם האישה באמצעות הערב מחצית משווי שכר-הדירה במשך 12 חודשים; הצדדים יוזמנו לסידור הגט מייד לאחר הודעת העותר שעזב את הדירה; אם האישה לא תסכים לקבל את הגט, הליך מכירת הדירה יימשך ללא דיחוי; שאר ענייניהם הרכשיים של בני הזוג ידונו על ידי בית הדין לאחר מתן הגט.

7. בהחלטה מיום 15.12.2021 רשם בית הדין הרבני הגדול בפניו כי הצדדים חלוקים ביניהם בנוגע לגובה שכר הדירה. בהחלטתו קבע בית הדין כי באופן זמני שכר הדירה יעמוד על סכום של 5,000 ש"ח וכי דמי השכירות החודשיים שעל האישה לשלם לעותר בגין חלקו בדירה יעמדו, בהתאמה, על 2,500 ש"ח. כן קבע בית הדין כי הערב יפקיד בידי נאמן בית הדין 12 שיקים על סך של 2,500 ש"ח כ"א; כי עם קבלת השיקים על ידי הנאמן, יודיע על כך הנאמן לעותר; וכי עם ביצוע האמור, העותר יפנה את הדירה לא יאוחר מיום 1.3.2022; ובמעמד פינוי הדירה ימסור הנאמן את השיקים לידי העותר. כן נקבע כי עם פינוי הדירה הוצאות אחזקת הבית תחולנה על האישה; כי הדירה לא תושכר לצד ג' אלא בהסכמת העותר; וכי עם פינוי הדירה יקבע מועד לסידור הגט בבית הדין האזורי – וזאת, לא יאוחר מ-14 ימים ממועד פינוי הדירה. עוד נקבע כי אם האישה תסרב לקבל את הגט במועד זה, תוצא הדירה למכירה באמצעות כונס נכסים או שבית הדין יחליט לאפשר לעותר לחזור לדירה ולהתגורר בה.

8. בהחלטת בית הדין הרבני הגדול מיום 30.10.2022 נאמר כי הצדדים התגרשו בתאריך 15.3.2022 וכי נותרו מספר סוגיות רכושיות להכרעה. לעניין גובה שכר הדירה נקבע כי בהתאם להחלטת בית הדין ולשמאות שנערכה, על האישה לשלם לעותר בגין חלקו בדירה סכום של 3,000 ש"ח לחודש.

9. ביום 15.12.2022 הגיש העותר בקשה לבית המשפט לענייני משפחה לאכיפת הצו לפירוק השיתוף בדירה שכאמור ניתן ביום 13.6.2016. ביום 6.1.2023 דחה בית המשפט לענייני משפחה את בקשת העותר בקבעו כי הסמכות לדון בענייני הרכוש בין הצדדים ובהם הסמכות לדון בפירוק השיתוף בדירה נתונה לבית הדין הרבני. יצוין כי על החלטה זו הגיש העותר ערעור לבית המשפט המחוזי תל אביב-יפו בו העלה טענות הדומות לאלו אשר נטענות בעתירה שלפנינו.

10. בהמשך לכך, הגיש העותר את בקשתו לפירוק השיתוף לבית הדין הרבני הגדול. ביום 7.2.2023 דחה בית הדין את בקשת העותר לפירוק השיתוף על הסף. בית הדין סקר

את ההליכים שהתנהלו בין הצדדים לאורך השנים ואת הניסיונות להביא את הליך הגירושין לסימום. בפרט ציין בית הדין את המתווה שעליו הוחלט בסופו של יום, ולפיו הצדדים יתגרשו כרצון העותר – זאת, על-אף שאין עילה מבוררת לחייב את האישה בקבלת גט – ובתמורה לכך תוכל האישה להמשיך להתגורר בדירה כנגד תשלום דמי שכירות לעותר. בהתאם, נקבע כי בנסיבות הללו אין מקום לפרק את השיתוף בדירה.

11. כאמור, על החלטה זו מלין העותר בעתירתו.

12. לאחר הגשת העתירה, הוגשה לבית הדין הגדול בקשה מטעם האישה להבהרת החלטתו מיום 7.2.2023. בהחלטה מיום 17.5.2023 הבהיר בית הדין כי לאחר הצעות רבות אותן הציע לבעלי הדין, ואשר לא זכו לקבל את הסכמתם, הוצע מתווה נוסף שזכה להסכמה, לפיו האישה תסכים לקבל את גיטה, למרות שאין עילה הלכתית לחייבה בקבלת הגט, ובמקביל העותר יוותר על זכותו לדרוש את פירוק השיתוף בדירה ויאפשר לאישה להמשיך ולהתגורר בה. כן נקבע כי חלקה של האישה במתווה קיים על ידה ומקביל יש לעמוד על קיום חלקו של העותר.

טענות הצדדים

13. במסגרת העתירה דנן, טוען העותר כי החלטת בית הדין הרבני הגדול פוגעת בזכותו הקניינית בדירה. נטען כי לפי סעיף 37א לחוק המקרקעין, התשכ"א-1969 (להלן: חוק המקרקעין), זכותו של כל שותף במקרקעין לפרק את השיתוף בכל עת על פי רצונו, ועל כן החלטת בית הדין הרבני הגדול אשר מונעת ממנו את פירוק השיתוף ניתנה בניגוד לזכותו הקניינית. כן נטען כי החלטת בית הדין הגדול נוגדת את חוק יחסי ממון וכי לא היה בסמכותו של בית הדין לקבוע לאישה מדור ספציפי, שכן על פי ההלכה זכותה למדור פסקה עם הגירושין.

14. בהתאם להחלטתי מיום 3.4.2023, הגישו האישה והיועץ המשפטי לשיפוט הרבני את תגובותיהם לעתירה. לטענת האישה וכן לטענתו של היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, דין העתירה להידחות מהטעם הבא: מניעת פירוק השיתוף בדירה מהווה חלק מהסכמות הצדדים למתווה שהוצע על ידי בית הדין הרבני הגדול. בהתאם, נטען כי העותר מושתק מלטעון כי נפגעה זכותו לפירוק שיתוף, וזאת בייתר שאת אחרי קבלת מבוקשו: הסכמת האישה לקבל את גיטה, אשר בהתאם למתווה המסוכם, ניתנה בתמורה לכך שהאישה תוכל להמשיך להתגורר בדירה.

15. לאחר עיון בכתובים, באנו לכלל מסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף בהעדר עילה מבוררת להתערבותנו. בית משפט זה, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, אינו משמש ערכאת ערעור על החלטות בתי הדין הרבניים, פרט לנסיבות חריגות ביותר כדוגמת חריגה מסמכות, סטייה מהוראות הדין החלות על בית הדין, פגיעה בכללי הצדק הטבעי או מקום בו נדרש סעד מן הצדק ששום טריבונל אחר אינו מוסמך לתתו (ראו מיני רבים: בג"ץ 7187/22 שטיינר נ' בית הדין הרבני תל אביב, פסקה 4 (22.12.2022); בג"ץ 2272/21 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 4 (25.4.2022)).

16. עניינו של העותר אינו נמנה עם אותם מקרים חריגים אשר קוראים להתערבותנו בהחלטת בית הדין הרבני הגדול. כפי שעולה במפורש מהחלטת בית הדין הרבני הגדול מיום 17.5.2023, הגבלת פירוק השיתוף בדירה נעשה בהסכמתם המלאה של שני בעלי הדין – העותר והאישה – וזאת, בתמורה לכך שהאישה תסכים לקבל את גיטה על אף שלא נמצאה עילה לחיובה לעשות זאת. להסכמה זו של הצדדים ניתן תוקף של פסק דין על ידי בית הדין הרבני הגדול. הסכמה זו מגבילה אפוא את זכותו של העותר לדרוש את פירוק השיתוף.

17. לא נעלמו מעניינו טענותיו של העותר ביחס להחלטת בית הדין הרבני הגדול מיום 17.5.2023, אך אין בכך כדי לשנות מהמסקנה כי הלה הסכים למתווה אשר הוצע על ידי בית הדין הרבני הגדול. אומנם עולה מפרוטוקולי הדיונים כי תחילה הביע העותר התנגדות להצעתו של בית הדין, אולם בהמשך שיתף פעולה, פעל לפי המתווה, הציג את עמדתו בעניין דמי השכירות, התפנה מהדירה בהתאם להוראת בית הדין, קיבל צ'קים מהאישה, ובמשך חודשים ארוכים קיבל את תשלומי שכר הדירה שהאישה שילמה לו. לפיכך, נראה כי על אף הסתייגותו הראשונית של העותר מהמתווה, הרי שבסופו של יום הוא פעל על פיו ולא הביע התנגדות נוספת להמשך ההליך – וכל זאת, כאשר הוא מודע לכך שהתמורה אותה הוא מקבל מאישה היא הסכמתה לקבלת הגט על-אף שלא נמצאה כל עילה לחיובה לקבל ממנו את הגט. כך עולה גם מהחלטת בית הדין הרבני הגדול מיום 16.1.2023 אשר נוגעת לסמכותו לדון בענייני הרכוש של הצדדים ("... ובמסגרת הערעור ערך בית הדין הרבני הגדול הסכם בין הצדדים"), וכך הדברים הובנו על ידי בית המשפט לענייני משפחה בהחלטתו מיום 26.1.2023 ("באופן זה הפקיעו [הצדדים] את הסמכות לדון בענייני הרכוש מידי בית המשפט והעבירו אותה לבית הדין הרבני, תוך הסכמה מכללא שלא לבצע את פירוק השיתוף על פי פסק הדין אלא לפעול בהתאם לפסיקת בית הדין הרבני").

18. בהתאם, לא ניתן לקבל את טענתו הנוכחית של העותר לפיה הוא מעולם לא הסכים להצעת בית הדין הרבני הגדול. טענה זו אינה מתיישבת עם התנהלותו של העותר לאורך ההליך, והיא נסתרת לחלוטין על ידי החלטת בית הדין הגדול מיום 17.5.2023. נוסף ונציין כי יש טעם לפגם בהעלאת טענה לחוסר הסכמה להצעת בית הדין רק לאחר שהעותר קיבל את מבוקשו בדמות השלמת הליך הגירושין וקבלת הגט על ידי האישה. ברי הוא, כי אלמלא שיתף העותר פעולה עם המתווה שהוצע על ידי בית הדין הרבני הגדול, האישה לא הייתה מסכימה לגירושין ללא הסדרת מדורה כרצונה – אם בכלל. מכל מקום, כפי שצוין בתגובת היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, סעיף 37(ב) לחוק המקרקעין מאפשר את בחינתה מחדש של ההגבלה על פירוק השיתוף בחלוף התקופה הנקובה בחוק המקרקעין.

19. באשר ליתר טענותיו של העותר בעתירה – טענות אלו נטענו על ידו בערעור שהגיש לבית המשפט המחוזי והן יתבררו במסגרת זו.

20. סוף דבר: עתירה נדחית בזאת. העותר יישא בהוצאות המשיבה 3 בסך כולל של 10,000 ש"ח.

ניתן היום, כ"ו בסיון התשפ"ג (15.6.2023).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט